

การดำรงอยู่ การปรับตัว และการสืบทอดของศาลเจ้าจิ้นกวนอิมปุดจ้อ ในบ้านควนงาซ่าง ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

The Existence, Adaptation and Transmission of Guan Im Pud Jor Chinese Shrine in Khuan Nga Chang, Bangdee Sub-district, Huai Yot District, Trang Province

สุภาภรณ์ แซ่ลิ่ม* และชัยรัตน์ วงศ์กิจรุ่งเรือง
Supaporn Saelim* and Chairat Wongkitrungruang

สาขาพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
50 ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900
Social Development Kasetsart University
50 Ngam Wong Wan Rd, Ladyaow Chatuchak Bangkok 10900

บทคัดย่อ

งานวิจัยเชิงคุณภาพนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ การปรับตัว และการสืบทอดศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ บ้านควนงาซ่าง ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลหลัก 8 คน อันประกอบด้วยผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้า ประชาชนที่มาใช้บริการศาลเจ้า และชาวบ้านที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้า ข้อมูลที่ได้นำไปวิเคราะห์ด้วยวิธีการเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า ประการที่ 1 การดำรงอยู่ของศาลเจ้าเกิดจากการที่ศาลเจ้าและชาวบ้านมีรูปแบบความเชื่อความศรัทธาที่ตรงกัน โดยมีศาลเจ้าเป็นแหล่งประกอบพิธีกรรม ก่อให้เกิดเป็นการขับเคลื่อนให้ศาลเจ้าดำรงอยู่ได้ ประการที่ 2 การปรับตัวของศาลเจ้าเป็นความพยายามที่คงรูปแบบเดิมไว้มากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการปรับตัวให้เข้ากับความจริงและเทคโนโลยี ประการที่ 3 ยังพบว่า ศาลเจ้ามีผู้สืบทอดด้วยการรับช่วงต่อตำแหน่งต่าง ๆ ตลอดเวลา ส่วนตำแหน่งเจ้าของศาลเจ้าก็ได้มีการวางตัวผู้ที่จะมาสืบทอดในอนาคตไว้แล้ว

คำสำคัญ : ศาลเจ้าจิ้น การดำรงอยู่ การปรับตัว การสืบทอด

* Corresponding Author. E-mail: saelimsupa13@gmail.com

Abstract

This qualitative research aimed to examine the existence, adaptation, and transmission of Guan Im Pud Jor Chinese Shrine in Khuan Nga Chang, Bang Dee Sub-district, Huai Yot District, Trang Province. In-depth interviews were carried out with eight key informants including persons involved in the Shrine, clients of the Shrine, and laymen involved with the Shrine. Descriptive analysis was used to analyze the data. Research results were: firstly, the existence of the Shrine resulted from the matching of beliefs and faith between the Shrine and the people. The Shrine was a place of ritual that drove its existence. Secondly, the Shrine attempted to maintain its original format as much as possible. Most adaptations conformed to progress and technology. And thirdly, the transmission of the Shrine was through the continuous succession of various position of officers. The Shrine's owner had already chosen the heir for the future.

Keywords: Chinese shrine, Existence, Adaptation, Transmission

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงชาวจีน สิ่งหนึ่งที่นึกถึงคือการเป็นชาติที่ยึดถือขนบธรรมเนียม ประเพณี ความเชื่อของตน เมื่อชาวจีนย้ายไปตั้งถิ่นฐานที่ใหม่มักจะนำวัฒนธรรมดั้งเดิมตามไปด้วย โดยมีสิ่งสะท้อนออกมาให้เห็นชัดเจนทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม สัญลักษณ์รูปธรรมที่ปรากฏชัดเจนในทุกหนทุกแห่งที่มีชาวจีนอาศัยอยู่ คือ การสร้างศาลเจ้าจีน (Department of City Planning Bangkok Metropolitan Administrator, 2011)

ศาลเจ้าจีนเป็นศาสนสถานที่ชาวจีนใช้ในการประกอบพิธีกรรม เป็นที่กราบไหว้เทพเจ้า ตามคติความเชื่ออยู่ทั่วไปในชุมชนชาวจีน โดยจุดมุ่งหมายของชาวจีนต่อศาลเจ้าจีนส่วนใหญ่ จะแสดงให้เห็นในรูปแบบการปรารถนาที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครองจากเทพเจ้าที่จะบันดาลให้พวกเขามีชีวิตอยู่อย่างพาสง สุข เป็นที่พึงทางจิตใจ และเพื่อเคารพบูชา รำลึกถึงบรรพบุรุษ ใช้ประกอบพิธีกรรมตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น เทศกาลตรุษจีน กินเจ เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีความสำคัญต่อชุมชนหรือสังคมชาวจีนในประเทศไทยในด้านอื่น ๆ อีก คือ เป็นสมาคมที่รวมเพื่อพบปะสังสรรค์ของคนจีนเชื้อสายต่าง ๆ เป็นโรงเรียนเพื่อสอนภาษาจีน เป็นที่รักษาพยาบาล เป็นมูลนิธิ เป็นหน่วยสังคมสงเคราะห์ ช่วยเหลือคนยากจนและผู้เดือดร้อน เป็นต้น (Department of City Planning Bangkok Metropolitan Administrator, 2011)

จังหวัดตรังเป็นจังหวัดหนึ่งที่ได้รับอิทธิพลของชาวจีน โดยประชาชนในจังหวัดตรัง มีคนไทยเชื้อสายจีน ประมาณร้อยละ 30 ของประชาชนทั้งหมด ความเชื่อ ตลอดจนประเพณี ภูมิปัญญาของชาวจีนได้ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชาวบ้านในจังหวัดส่วนหนึ่ง โดยสิ่งที่สะท้อนให้เห็นคือ การมีศาลเจ้าจีนในจังหวัด ทั้งศาลเจ้าจีนขนาดใหญ่ และศาลเจ้าจีนขนาดเล็กที่เกิดขึ้นในชุมชน ถือเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าชาวตรังไม่ได้ทิ้งวิถีชีวิตแบบเดิมไปตามยุคสมัย เพราะศาลเจ้าจีนเล็กที่เกิดขึ้นในชุมชนถือเป็นสิ่งสำคัญตามคำบอกเล่าของผู้ดูแลศาลเจ้าจีนในตัวเมืองตรัง ที่ว่าศาลเจ้าจีนใหญ่ ๆ ที่เห็นกันอยู่ก็เริ่มมาจากศาลเจ้าจีนเล็ก ๆ ก่อนจะขยายขยายใหญ่โต และเพิ่มขึ้นอย่างเช่นในเวลานี้ (Ruktrangnews, 2014)

นอกจากในตัวอำเภอเมืองแล้ว ในแต่ละชุมชนของอำเภอห้วยยอดก็ยังมีศาลเจ้าจีนอยู่ อีกเป็นจำนวนมาก เช่น ในตำบลบางดีที่มีศาลเจ้าจีนอยู่ แต่เป็นศาลเจ้าจีนที่แตกต่างจากศาลเจ้าจีนในเมือง คือเป็นศาลเจ้าชุมชน ซึ่งไม่ได้มีการขึ้นทะเบียนกับกรมการปกครอง โดยศาลเจ้าชุมชนจะมีลักษณะแตกต่างจากศาลเจ้าในเมือง เช่น โครงสร้างภายนอก รูปแบบการบริหารจัดการ และลักษณะประชาชนที่มาใช้บริการ เป็นต้น โดยสิ่งเหล่านี้ยังคงแสดงรูปแบบตามความเป็นอยู่ของชาวบ้านในชุมชนชนบท โดยบทบาทของศาลเจ้าในชุมชนไม่เพียงแต่เป็นที่ประกอบพิธีกรรมในวันสำคัญ หรือในเทศกาลต่าง ๆ เท่านั้น ศาลเจ้ายังเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ ตามที่ชาวบ้านศรัทธา การใช้ศาลเจ้าในการขอพร การเสี่ยงทาย หรือการที่ชาวบ้านใช้ศาลเจ้าในชุมชนในการรักษาโรคภัยไข้เจ็บ ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยการรักษานั้นจะทำการผ่านร่างทรงเทพประจำศาลเจ้าจีน โดยโรคที่ชาวบ้านมาทำการรักษากับทางศาลเจ้าจีนก็ไม่สามารถอธิบายด้วยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น การรักษาอาการที่ชาวบ้านเรียกว่า คนที่โดนของ เป็นต้น

จากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นของผู้วิจัย โดยได้รับความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีน ทำการสำรวจศาลเจ้าจีนในหมู่บ้านพบว่า ในบ้านควนงาซ่าง ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง เป็นหมู่บ้านที่มีศาลเจ้าจีนอยู่จำนวนมากที่สุดในตำบลนับรวมได้ 7 ศาลเจ้า เมื่อเปรียบเทียบกับสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอื่น ๆ พบว่า ศาลเจ้าจีนมีจำนวนมากที่สุด และชาวบ้านนิยมมาประกอบพิธีกรรมกับทางศาลเจ้าจีน ไม่ว่าจะเป็นการประกอบพิธีกรรมตามวันสำคัญต่าง ๆ หรือแม้แต่การประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อของชาวบ้าน

ปัจจุบันศาลเจ้าที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั้งในและนอกบ้านควนงาซ่าง คือ ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ เป็นศาลเจ้าที่ก่อตั้งลำดับที่ 4 จากศาลเจ้าที่คงอยู่ในปัจจุบัน ศาลเจ้าตั้งอยู่กลางชุมชน การคมนาคมไปมาสะดวก รูปแบบการให้บริการและการมาใช้บริการของศาลเจ้าส่วนใหญ่มีการประกอบประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ผ่านทางร่างทรง มีประชาชนมาใช้บริการศาลเจ้าทั้งคนในและนอกหมู่บ้าน จากต่างอำเภอ จากต่างจังหวัดเป็นประจำ โดยปัจจุบันศาล

เจ้ากวนอิมปุดจ้อมีผู้มาใช้บริการเฉลี่ยแล้วสัปดาห์ละ 5 วัน ซึ่งถือเป็นศาลเจ้าจีนในชุมชนที่มีชื่อเสียง ได้รับการยอมรับจากประชาชนเป็นอย่างดี

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ทำให้ผู้วิจัยเห็นถึงความสำคัญของการมีศาลเจ้าจีนในชุมชน และการมีผู้มาใช้บริการศาลเจ้าจีนทำให้ศาลเจ้ามีชื่อเสียง จึงสนใจที่จะศึกษาว่าศาลเจ้าสามารถดำรงอยู่ได้ในชุมชนอย่างไร และการดำรงอยู่ที่ผ่านมานั้นศาลเจ้าเกิดการเปลี่ยนแปลงปรับตัวอย่างไร และการปรับตัวนั้นส่งผลต่อศาลเจ้าอย่างไร อีกทั้งได้ตระหนักถึงความสำคัญในการสืบทอดของศาลเจ้าในอนาคต เพื่อเป็นแนวทางสำหรับศาลเจ้าในการบริหารจัดการให้ศาลเจ้าคงอยู่ในชุมชนต่อไป และเป็นการกระตุ้นให้คนในชุมชนเห็นคุณค่าของศาลเจ้า อันจะนำไปสู่การช่วยกันอนุรักษ์ ฟื้นฟู และสืบทอดต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาการดำรงอยู่ การปรับตัว และการสืบทอดของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ บ้านควนงาช้าง ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือสำคัญที่ใช้สำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการดำเนินการวิจัยดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 8 คน โดยผู้วิจัยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

1. ผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ จำนวน 3 คน ได้แก่ 1) เจ้าของศาลเจ้าซึ่งเป็นผู้ถือครองกรรมสิทธิ์ที่ดินศาลเจ้า 2) ร่างทรงซึ่งเป็นร่างทรงเทพเจ้าหลักประจำศาลเจ้า เป็นผู้ที่มียะเวลาในการปฏิบัติงานของศาลเจ้านานที่สุด 3) พี่เลี้ยงพระ ซึ่งเป็นผู้มาปฏิบัติงานในศาลเจ้าอย่างสม่ำเสมอ สามารถปฏิบัติงานได้อย่างครอบคลุม

2. ประชาชนที่มาใช้บริการศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ จำนวน 3 คน

3. ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ ได้แก่ พ่อค้า แม่ค้า จำนวน 2 คน

สำหรับกลุ่มที่ 2 และ 3 นั้นเลือกจากผู้ที่ใช้บริการศาลเจ้าเป็นประจำจากการแนะนำของผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้า

การตรวจสอบข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้มีการตรวจสอบเชิงคุณภาพ โดยวิธีการตรวจสอบน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยให้บุคคลที่เกี่ยวข้องกับปรากฏการณ์อ่านข้อมูล และทักท้วงหรือเสนอแนะข้อมูล

ที่ได้มา การตรวจสอบความถูกต้องแบบสามเส้า (Data triangulation) โดยเก็บข้อมูลในประเด็นเดียวกันจากคนหลายกลุ่ม ทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศาลเจ้าจีน ประชาชนผู้มาใช้บริการศาลเจ้าจีน กลุ่มร้านค้าที่ศาลเจ้าจีนใช้บริการ เพื่อตรวจสอบว่าข้อมูลตรงกันหรือไม่ ได้แก่ ก่อนลงภาคสนาม จะทำการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และในช่วงของการลงภาคสนาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการเชิงพรรณนา โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามที่ได้จากการสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ไปพร้อมกับการวิเคราะห์ข้อมูล ที่ผู้วิจัยได้จากการศึกษาทุกครั้ง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ต้องการและครบถ้วนตามประเด็นที่ต้องการ โดยใช้แนวคิดและทฤษฎีมาวิเคราะห์และตีความปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ ทำการจำแนกและจัดระบบข้อมูล โดยการนำข้อมูลที่ได้มาจำแนกและจัดหมวดหมู่ออกให้เป็นระบบ เพื่อให้เข้าใจถึงความหมายและความสัมพันธ์ของปรากฏการณ์จากทัศนะของผู้ถูกวิจัย หาความสัมพันธ์ของข้อมูล แยกแยะเงื่อนไขเพื่ออธิบายสาเหตุความสัมพันธ์ รวมทั้งเป็นการอธิบายการเกิดขึ้น การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของปรากฏการณ์ที่ศึกษา

ผล

ข้อมูลพื้นฐานของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ (ดังภาพที่ 1) หรือที่ชาวบ้านเรียกกันว่าโรงพระมีาสต ตั้งชื่อตามเทพเจ้าที่มาประทับร่างทรงเจ้าของศาลเจ้า และมีาสตก็คือชื่อเจ้าของศาลเจ้า เดิมเจ้าของศาลเจ้าเป็นร่างทรงซึ่งปฏิบัติงานอยู่ศาลเจ้าอื่น เมื่อศาลเจ้าเดิมยกเลิกการให้บริการชาวบ้าน มีาสตจึงมาเปิดให้บริการชาวบ้านที่บ้านของตน แต่ด้วยมีชาวบ้านมาใช้บริการจำนวนมาก พื้นที่บ้านคับแคบ และไม่สามารถให้บริการได้ครบถ้วน จึงทำการปรึกษากับผู้ที่เคยปฏิบัติงานร่วมกันที่ศาลเจ้าเดิม จึงเกิดเป็นการรวมตัวกันสร้างศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อขึ้นมา เพื่อความสะดวกในการบริการประชาชนอย่างเต็มที่

ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ ตั้งอยู่ในซอยติดถนนสายหลักของหมู่บ้าน สายบางดี-ตันโพธิ์ ประมาณ 600 เมตร การเดินทางไปศาลเจ้าสะดวกเนื่องจากมีถนนลาดยางมะตอยตัดผ่าน เมื่อเข้ามาในซอยจุดสังเกตคือ อาคารสีชมพูอมแดงขนาดสองห้อง มีโรงเก็บของอยู่ด้านข้าง หันหน้าเข้าทางทิศตะวันออก ด้านหน้ามีสนามหญ้าสำหรับเป็นลานกิจกรรม ด้านหน้าฝั่งขวามีแท่นบูชาฟ้าดิน ทรงสี่เหลี่ยมสองชั้น ตรงกลางเป็นเสาธง และฝั่งซ้ายมีเตาเผากระดาษรูปทรงน้ำเต้าจีนสีแดงอยู่ อาคารศาลเจ้า มีลักษณะเป็นศาลเจ้า 2 ประตู และกำลังก่อสร้างเพิ่มอีก 1 ประตู ประตูศาลเจ้าเป็นบานพับเหล็กแบบทันสมัย

ภาพที่ 1 แสดงศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ บ้านควนงาช้าง
ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

ภายในศาลเจ้ามีลานสำหรับให้ผู้มาใช้บริการนั่งทั้งในและนอกศาลเจ้า กลางศาลเจ้ามีเสาศีเรียกว่าเสาศพระภูมิ ผนังศาลเจ้าด้านขวาไว้สำหรับแขวนชุดทรงของกั๋งและด้านซ้ายสำหรับชุดทรงของม้า ภายในสุดของศาลเจ้า ประกอบด้วย แท่นบูชา 3 แท่น ได้แก่

1. แท่นบูชาเทพเจ้ากวนอู (สีแดง) อยู่ซ้ายมือสุดของศาลเจ้า บนแท่นบูชาประกอบไปด้วย รูปปั้นเสมือนของเทพเจ้ากวนอูวางอยู่กลางแท่น โดยด้านหลังจะมีฉากเขียนด้วยตัวอักษรจีนโดยเทพเจ้ากวนอูที่ประทับทรงร่างทรง พร้อมกับมีกระถางธูป เชิงเทียน และถ้วยชา ด้านข้างของแท่นบูชามีโคมไฟสีแดงให้แสงสว่างทั้ง 2 ข้าง

2. แท่นบูชากั๋ง (สีเหลือง) อยู่ถัดจากแท่นบูชาเทพเจ้ากวนอู บนแท่นบูชาประกอบไปด้วย รูปปั้นเสมือนของเทพเจ้าชาย ซึ่งทั้งหมดล้วนเป็นเทพเจ้าที่มาประทับทรงอยู่ในศาลเจ้า โดยผนังแท่นบูชาล้อมรอบด้วยกระดาศสีเหลืองทรงสี่เหลี่ยมผืนผ้าเขียนด้วยตัวอักษรจีนที่เป็นชื่อของเทพเจ้าเหล่านั้น พร้อมกับมีกระถางธูป เชิงเทียน และถ้วยชา

3. แท่นบูชาเจ้าแม่กวนอิม (สีขาว) อยู่ซ้ายมือสุดของศาลเจ้า บนแท่นบูชาประกอบไปด้วย รูปปั้นเสมือนของเจ้าแม่กวนอิมและเหล่าสาวก พร้อมกับมีกระถางธูป เชิงเทียน ถ้วยชา และแจกันสำหรับใส่ดอกไม้ ด้านข้างของแท่นบูชามีโคมไฟสีแดงให้แสงสว่างทั้ง 2 ข้าง

นอกจากนั้น ด้านหน้าของแท่นบูชาแต่ละแท่นจะมีโต๊ะแยกออกมา เพื่อเป็นที่พักพระคือโต๊ะสำหรับให้ร่างทรงทำงาน เป็นที่สำหรับวางอุปกรณ์ที่ใช้ในการทำงาน

เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนมาขอใช้บริการที่ศาลเจ้า สิ่งแรกที่ต้องทำคือการติดต่อกับผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้า ไม่ว่าจะเป็นตัวเจ้าของศาลเจ้า ร่างทรง หรือพี่เลี้ยงพระ เมื่อทางศาลเจ้ารับรู้แล้ว ก็จะมีการนัดวัน เวลาเตรียมการ การติดต่ออาจเป็นการบอกปากเปล่า หรือมีการนำเทียบเชิญ

มาให้ในกรณีที่ต้องการเชิญศาลเจ้าไปปฏิบัติงานนอกสถานที่ และในกรณีที่เป็นการเหตุการณ์ฉุกเฉิน ทางศาลเจ้าก็ยินดีให้การช่วยเหลือ เมื่อถึงวันนัดหมาย ทางศาลเจ้าจะเตรียมการตั้งของไหว้ โดยของไหว้ที่สำคัญคือน้ำชา อาจมีการตั้งของไหว้เป็นขนมและผลไม้ ตามความเหมาะสม โดยขนมและผลไม้เหล่านี้ส่วนมากมาจากชาวบ้านที่มาใช้บริการเป็นผู้นำมา เมื่อมาถึงศาลเจ้า ผู้มาใช้บริการจำเป็นต้องทำการไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้า โดยการไหว้นั้นสำหรับผู้ที่ไม่เคยมาจะมีพิธีเลี้ยงพระคอยเดินตามให้คำแนะนำว่าต้องทำอะไรบ้าง โดยเริ่มจากการไหว้นอกศาลเจ้า การเข้ามาในศาลเจ้าจำเป็นต้องเดินผ่านกองไฟเล็กซึ่งจุดไว้ในกระถางเล็ก ๆ หน้าศาลเจ้า เป็นการชำระร่างกาย จากนั้นจึงทำการไหว้แทนบูชาต่าง ๆ ในศาลเจ้า ขณะที่ผู้ใช้บริการกำลังไหว้อยู่ในศาลเจ้าก็จะเตรียมทำการเข้าทรง โดยมีการตีกลอง ตีฉาบ เพื่อเป็นการอัญเชิญเทพเจ้ามาเข้าทรง เมื่อเทพเจ้าเข้าทรงแล้วก็จะมีการแต่งเครื่องทรงตามแบบของตน จากนั้นเทพเจ้าก็จะทำการไหว้สักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ของศาลเจ้าเช่นกัน เมื่อพร้อมทั้งสองฝ่ายก็จะเริ่มทำการตามความต้องการของผู้ใช้บริการ เช่น การรักษาอาการเจ็บป่วย เป็นต้น การดำรงอยู่ของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ เป็นศาลเจ้าที่เน้นการเข้าทรงเป็นหลัก เกิดจากการที่ชาวบ้านและผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้ามีความศรัทธาในความเชื่อต่อเทพเจ้าประจำศาลเจ้า จึงได้มีการเรียกร่วมกันสร้างศาลเจ้าขึ้นมา ปัจจุบันศาลเจ้าเป็นที่นิยมของชาวบ้านทั้งในและนอกหมู่บ้าน เปิดทำการทุกวัน โดยไม่จำกัดเวลาให้บริการชาวบ้านเชื่อว่าเทพเจ้าในศาลเจ้ามีความศักดิ์สิทธิ์สามารถช่วยเหลือตนในเรื่องที่ตนไม่สามารถหาทางออกได้ โดยส่วนมากเป็นเรื่องที่ไม่สามารถอธิบายทางวิทยาศาสตร์ได้ เช่น อาการป่วยที่โรงพยาบาลไม่สามารถรักษาได้ หรือความเชื่อในการประกอบประเพณีพิธีกรรมที่เป็นสิริมงคลต่าง ๆ ของชาวจีน เป็นต้น ชาวบ้านจึงใช้ศาลเจ้าเป็นที่พึ่ง โดยใช้การติดต่อกับเทพเจ้าในศาลเจ้าผ่านทางร่างทรง และมีการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ เพื่อเป็นสิ่งที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้าน โดยผู้ที่มาใช้บริการศาลเจ้าและตัวศาลเจ้าเองจะให้ความสำคัญกับเทพเจ้าที่มาเข้าทรงเป็นพิเศษ เมื่อมาศาลเจ้าชาวบ้านต่างต้องการให้มีการเข้าทรงทุกครั้ง

ชาวบ้านที่มาศาลเจ้าต่างต้องการให้มีการเข้าทรง เมื่อเทพเจ้ามาเข้าทรงจะทำการแสดงอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ต่าง ๆ ของเทพเจ้า เช่น การรักษาโรค การเสี่ยงทาย หยั่งรู้อดีตหรืออนาคต การให้โชคลาภ เป็นต้น การพูดและเขียนภาษาจีนเพื่อสื่อสารกันระหว่างเทพเจ้า ตลอดจนการปฏิบัติงานตามความสามารถของเทพเจ้าแต่ละองค์ โดยเทพเจ้าของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อจะมีสองฝ่ายคือ ฝ่ายเจ้าแม่กวนอิมซึ่งขึ้นชื่อเรื่องความเมตตาคอยช่วยเหลือชาวบ้าน ดังนั้นเมื่อชาวบ้านเดือดร้อนก็จะมาขอคำปรึกษาหรือให้เจ้าแม่กวนอิมช่วยเหลือ อีกฝ่ายคือ ฝ่ายกั๊งซึ่งเป็นเทพเจ้าชายในศาลเจ้า ชาวบ้านมักมาให้กั๊งทำการรักษาโรคภัยต่าง ๆ

นอกจากนี้ศาลเจ้ายังมีพิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของศาลเจ้า คือพิธีสะเดาะเคราะห์ โดยมีเทพเจ้าประจำศาลเจ้าเป็นผู้ทำพิธี พิธีนี้ทางศาลเจ้าจัดขึ้นสำหรับชาวบ้านทุกคนที่ต้องการเสริมดวงชะตา หรือต้องการนำสิ่งไม่ดีออกจากชีวิต ซึ่งขณะนี้พิธีสะเดาะเคราะห์ เป็นที่นิยมจากทั้งในและนอกหมู่บ้าน มีชาวบ้านจากจังหวัดใกล้เคียงเดินทางมาร่วมพิธีเป็นประจำ สิ่งที่ทำให้พิธีนี้เป็นเอกลักษณ์ต่างจากที่อื่นเนื่องจากศาลเจ้าอื่นจะเปิดให้บริการเฉพาะชาวบ้านที่เดือดร้อน แต่พิธีสะเดาะเคราะห์ของศาลเจ้าไม่จำเป็นต้องเฉพาะผู้ที่เดือดร้อนเท่านั้นที่มาเข้าร่วมได้ ชาวบ้านทั่วไปก็สามารถมาร่วมพิธีได้ พิธีนี้จึงเป็นจุดเด่นของศาลเจ้าที่แตกต่างจากศาลเจ้าอื่นในหมู่บ้าน (ดังภาพที่ 2)

ภาพที่ 2 แสดงพิธีสะเดาะเคราะห์ ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ
บ้านควนงาช้าง ตำบลบางดี อำเภอห้วยยอด จังหวัดตรัง

นอกจากชาวบ้านจะมาใช้ศาลเจ้าในการประกอบพิธีกรรมแล้ว ในแต่ละปีศาลเจ้ายังมีประเพณีสำคัญให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมนอกเหนือจากการบริการหลัก จำนวน 4 ประเพณี คือ 1) งานเทศกาลของศาลเจ้า เป็นประเพณีที่สำคัญที่สุดของศาลเจ้า ซึ่งจะจัดปีละ 2 ครั้ง คือในเดือน 4 (ประมาณเดือนมีนาคม) และเดือน 12 (ประมาณเดือนพฤศจิกายน) ตามปฏิทินจีน เป็นเทศกาลร่วมฉลองให้กับเทพเจ้าประจำศาลเจ้า โดยวันงานเทศกาลของศาลเจ้าจะมีชาวบ้านทั้งในและนอกหมู่บ้านมาร่วมเป็นจำนวนมาก 2) วันสงกรานต์ ทางศาลเจ้าจะจัดพิธีสงฆ์น้ำพระ ซึ่งก็คือเทพเจ้าในศาลเจ้า 3) วันตรุษจีน ทางศาลเจ้ามีการตั้งโต๊ะบูชาให้ลูกหลานร่วมไหว้บรรพบุรุษ และ 4) เทศกาลกินเจ ในวันสุดท้ายของเทศกาล ทางศาลเจ้าจะรวมผู้ปฏิบัติงานร่วมกินเจกันที่ศาลเจ้า

เมื่อชาวบ้านมาใช้บริการศาลเจ้ามักมีการทำบุญกับศาลเจ้า โดยเริ่มตั้งแต่การบริจาคเงินซื้อธูปเทียน การทำบุญโดยใส่กล่องรับทำบุญที่ทางศาลเจ้าเตรียมไว้ ตลอดจนผู้ที่มาทำการ

รักษามักจะให้เงินเป็นค่าตอบแทนในการรักษา และเมื่อการรักษาได้ผลที่น่าพอใจ ชาวบ้านก็มักกลับมาตอบแทนศาลเจ้าอีกครั้ง บ้างตอบแทนเป็นสิ่งของเครื่องใช้ในศาลเจ้า บ้างตอบแทนเป็นเงินจำนวนมาก และในงานเทศกาลของศาลเจ้าชาวบ้านเกือบทั้งหมดหมู่บ้านจะมาร่วมงานและร่วมทำบุญกับทางศาลเจ้าเป็นจำนวนมาก เช่น ส่วนที่ได้รับจากการทำบุญทางศาลเจ้าก็จะนำไปปรับปรุงศาลเจ้าต่อไป

การปรับตัวของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

ปัจจุบันศาลเจ้าก่อตั้งมาเป็นระยะเวลา 13 ปี เป็นระยะเวลาที่ถือว่าศาลเจ้าได้สร้างรากฐานที่มั่นคงในหมู่บ้านแล้ว สิ่งหนึ่งที่ศาลเจ้าไม่มีการปรับเลยคือ ความเชื่อ ความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อศาลเจ้า เป็นรูปแบบความเชื่อเดิมที่มีมาตั้งแต่ก่อตั้งศาลเจ้า ศาลเจ้าจะมีเพียงการปรับตัวเล็กน้อย ได้แก่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างอาคารของศาลเจ้า มีการขยายอาคาร มีการต่อเติมห้องต่าง ๆ ปรับเปลี่ยนเครื่องใช้ตกแต่งภายใน และมีการปรับเปลี่ยนเครื่องมือ เครื่องใช้บางอย่างที่ใช้สำหรับประกอบพิธีกรรม โดยปัจจุบันศาลเจ้ายังไม่มีการปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ อย่างไรก็ตามด้วยสังคมที่เปลี่ยนไป ศาลเจ้าจำเป็นต้องมีการนำเทคโนโลยีและความทันสมัยเข้ามาใช้ในศาลเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการมีถนนตัดผ่านศาลเจ้า การมีเครื่องมือสื่อสารที่ทำให้การติดต่อระหว่างกันทำได้ง่ายขึ้น หรือแม้แต่การมีกล้องถ่ายรูป มีอุปกรณ์ทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ศาลเจ้านำมาใช้ ซึ่งล้วนเป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนที่นำสิ่งใหม่เข้ามาใช้ในศาลเจ้า

การสืบทอดของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

การสืบทอดของศาลเจ้า ศาลเจ้ามีการบริหารจัดการกันเองภายใน ไม่ได้เป็นการบริหารที่เป็นทางการมากนัก โดยการบริหารจัดการศาลเจ้า มีการแบ่งตำแหน่งหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานของศาลเจ้าออกเป็น เจ้าของศาลเจ้า มีอำนาจสูงสุดในศาลเจ้า ซึ่งเป็นตำแหน่งที่ต่างจากตำแหน่งอื่น โดยเจ้าของศาลเจ้าจะเป็นตำแหน่งที่ตายตัวแน่นอน ไม่ค่อยมีการเปลี่ยนแปลง ปัจจุบันศาลเจ้าได้มีการวางตัวผู้สืบทอดศาลเจ้าในอนาคตไว้แล้ว ได้แก่ หลานสาวเจ้าของศาลเจ้า ได้มีการถ่ายทอดความรู้และมีการฝึกปฏิบัติงานในศาลเจ้าแล้ว

สำหรับตำแหน่งอื่น ได้แก่ ร่างทรงและพี่เลี้ยงพระ เป็นตำแหน่งที่มีผู้เข้ามาสืบทอดตลอดเวลา ผู้เข้ามาสืบทอดตำแหน่งส่วนมากเป็นผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในศาลเจ้า เติบโตมาในศาลเจ้า มีความคุ้นเคยในศาลเจ้า เกิดเป็นความชอบ และเต็มใจปฏิบัติงานในศาลเจ้า

อภิปรายผล

การดำรงอยู่ของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

ศาลเจ้าเกิดขึ้นมาจากความเชื่อ การสร้างศาลเจ้าเป็นการตอบสนองความต้องการตามความเชื่อโดยเป็นความเชื่อเฉพาะบุคคลที่ไม่สามารถใช้วิทยาศาสตร์ในการพิสูจน์ได้ ที่มาของ

ความเชื่ออาจมาจากความเชื่อดั้งเดิมของบรรพบุรุษ ด้วยความเป็นชุมชนชนบทมักมีความเชื่อเรื่องเหนือธรรมชาติอยู่แล้ว อีกทั้งจังหวัดตรังถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีประวัติการเข้ามาตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในอดีต ซึ่งปัจจุบันมีชุมชนชาวจีนให้เห็นอยู่ทั่วไป จึงอาจเป็นเหตุให้มีการสืบทอดความเชื่อส่งผลถึงบ้านควนงาช้าง หรือที่มาของความเชื่ออาจเกิดจากการที่ชาวบ้านได้พบเจอกับประสบการณ์ตรงจากการใช้บริการศาลเจ้าจนเกิดเป็นความเชื่อขึ้น เมื่อชาวบ้านมีความเชื่อก็เกิดเป็นการตั้งศาลเจ้า เป็นแหล่งรวมผู้ที่มีความเชื่อเหมือนกัน และใช้ศาลเจ้าในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ ร่วมกัน ซึ่งความเชื่อเมื่อเกิดขึ้นแล้วจะฝังลึกภายในจิตใจ โดยเฉพาะความเชื่อที่สามารถตอบสนองความต้องการ ทำให้รอดพ้นจากความกลัวต่าง ๆ ได้ เหมือนกับที่ชาวบ้านเชื่อว่าเทพเจ้าในศาลเจ้าสามารถช่วยเหลือในสิ่งที่ตนต้องการได้ ดังนั้นหากคนในชุมชนยังมีความเชื่ออยู่ ศาลเจ้าก็จะยังคงอยู่ในชุมชน

สิ่งที่ช่วยยืนยันความเชื่อของชาวบ้าน คือการที่ศาลเจ้ามีการเข้าทรงเพื่อเป็นการติดต่อกับเทพเจ้า การที่ชาวบ้านมาศาลเจ้าเพื่อต้องการให้มีการเข้าทรง เนื่องจากเมื่อมีการเข้าทรงเทพเจ้าจะทำการแสดงอภินิหารต่าง ๆ ซึ่งนอกเหนือจากความสามารถของคนทั่วไป เมื่อชาวบ้านได้เห็นก็จะเกิดความหวังว่าเทพเจ้าที่มาเข้าทรงจะสามารถช่วยเหลือ หรือช่วยตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการได้ ศาลเจ้าจึงเป็นที่พึ่งพิงโดยเฉพาะทางด้านจิตใจ ทำให้ชาวบ้านมีความรู้สึกว่ามีเมื่อมาศาลเจ้าต้องมีการเข้าทรงได้สื่อสารกับเทพเจ้า เนื่องจากตนไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้แล้ว การเข้าทรงเพื่อขอความช่วยเหลือจากเทพเจ้าจึงเป็นสิ่งที่ควรทำเมื่อมาศาลเจ้า อีกทั้งเมื่อเทพเจ้ามาเข้าทรงแล้วสามารถตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้ ซึ่งการตอบสนองในที่นี้อาจเป็นแค่เพียงกำลังใจ ความหวังเล็กน้อย ให้ชาวบ้านได้พึ่งพิง ชาวบ้านก็จะเกิดเป็นความรู้สึกศรัทธา ทำให้เมื่อมีปัญหาจะมาศาลเจ้า ดังนั้นการเข้าทรงของศาลเจ้าจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ชาวบ้านมาศาลเจ้า

นอกจากการเข้าทรงแล้ว ศาลเจ้ายังเป็นสถานที่ประกอบประเพณีและพิธีกรรมของชาวจีน ซึ่งจากการศึกษาความเหมือนและแตกต่างของพิธีกรรมในเทศกาลกินเจของศาลเจ้าจีนในจังหวัดตรัง พบว่า พิธีกรรมเป็นสิ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ และสร้างความสบายใจให้แก่ผู้คนที่นับถือในศาลเจ้า เป็นครรลองในการดำเนินชีวิตที่ยังดำรงไว้ซึ่งความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม (Duangmanee, 2015) สำหรับศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อก็เช่นกัน เนื่องด้วยเป็นศาลเจ้าในจังหวัดตรังเหมือนกัน จึงได้รับอิทธิพลทางความเชื่อของชาวจีนที่เหมือนกัน พิธีกรรมของศาลเจ้าจึงเป็นสิ่งช่วยยึดเหนี่ยวให้ชาวบ้านที่มาใช้บริการเกิดเป็นความเชื่อ ความศรัทธา เมื่อชาวบ้านมีปัญหาจะมาขอรับการช่วยเหลือจากทางศาลเจ้าเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจ เมื่อชาวบ้านยังคงมีความเชื่อ ยังคงต้องการประกอบพิธีกรรมในศาลเจ้าจึงยังคงมาใช้บริการศาลเจ้า

ด้วยศาลเจ้าเป็นเหมือนสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับศาลเจ้าก็คือการทำบุญกับศาลเจ้า และหากมีการใช้บริการศาลเจ้าเกิดขึ้น ชาวบ้านมักมีการให้ค่าตอบแทนแก่ศาลเจ้า โดยศาลเจ้าไม่ได้มีการเรียกร้อย แต่ชาวบ้านก็จะให้เป็นสินน้ำใจ โดยเฉพาะในงานเทศกาลของศาลเจ้าซึ่งเป็นช่วงที่เกิดการทำบุญเป็นอย่างมาก ซึ่งจากการศึกษาบทบาททางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี พบว่า เมื่อศาลเจ้ามีงานเทศกาลศาลเจ้าจีนจะได้รับเงินบริจาคจากผู้มีจิตศรัทธาที่มาเที่ยวชมงาน ทำให้เกิดกระแสเงินสดไหลผ่านเข้าศาลเจ้าอย่างต่อเนื่อง ล้วนแต่เป็นการสร้างรายได้ให้กับศาลเจ้า (Thammachong, 2013) ศาลเจ้าในบ้านควนงาช้างก็เช่นกัน เงินบริจาคจากงานเทศกาลของศาลเจ้ามีจำนวนมาก เนื่องจากส่วนใหญ่ชาวบ้านเกือบทั้งหมดบ้านจะมาร่วมงานและมีการบริจาคเงินตามกำลังของตน โดยแทบทุกคนที่มาร่วมงานจะร่วมบริจาคเงิน โดยเงินที่ได้ศาลเจ้าก็จะนำไปหมุนเวียนใช้จ่ายภายในศาลเจ้า เนื่องจากศาลเจ้าจำเป็นต้องมีข้าวของเครื่องใช้ แม้การบริการของศาลเจ้าจะไม่มีมีการเรียกร้อยค่าใช้จ่ายด้วยเป็นสถานที่การกุศล แต่การดำเนินการต่าง ๆ จำเป็นต้องใช้เงิน เงินที่ศาลเจ้าได้รับมีส่วนช่วยเป็นขวัญกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงาน ถือเป็นเครื่องยืนยันความสำเร็จอีกอย่างหนึ่ง เพราะเงินเหล่านั้นมาจากความศรัทธาที่ชาวบ้านเต็มใจให้ โดยมาจากผลงานของศาลเจ้าที่ตอบสนองความต้องการของชาวบ้านได้อีกทั้งเงินส่วนนี้ยังไปใช้ในการขับเคลื่อนศาลเจ้าในการรองรับชาวบ้านที่มาใช้บริการศาลเจ้าต่อไป

การปรับตัวของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

การปรับตัวของศาลเจ้าเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าเพื่อให้เข้ากับสังคมที่เปลี่ยนไป ผลจากการปรับตัวอาจเป็นการคงรูปแบบเดิมไว้ เป็นรูปแบบผสม หรือเปลี่ยนเป็นรูปแบบใหม่ โดยจำเป็นต้องสอดคล้องกับวิถีชีวิตและพฤติกรรมของคนในชุมชน เพื่อที่ศาลเจ้าเงินจะสามารถดำรงอยู่ต่อไป

สิ่งหนึ่งที่ศาลเจ้าไม่เคยมีการปรับตัวเลย คือ เรื่องความเชื่อ ความศรัทธาที่มีต่อศาลเจ้า เนื่องจาก ความเชื่อ ความศรัทธาเป็นสิ่งที่ทำให้ศาลเจ้าเกิดขึ้นมาได้ แม้เวลาจะเปลี่ยนไป ความเชื่อเหล่านี้ก็ยังคงอยู่คู่กับศาลเจ้า หากรูปแบบความเชื่อเปลี่ยนไปก็อาจทำให้ความศรัทธาที่ชาวบ้านมีต่อศาลเจ้าเปลี่ยนไป ดังนั้นการที่ศาลเจ้ายังคงความเชื่อเหมือนเดิมถือเป็นการดีในการรักษาเอกลักษณ์ดั้งเดิมของตนเองไว้

การปรับตัวที่เกิดขึ้นกับศาลเจ้าเป็นการปรับตัวเล็กน้อย ในด้านอาคารสถานที่ การปรับเปลี่ยนข้าวของภายในศาลเจ้า การปรับตัวในส่วนนี้ก็ถือเป็นเครื่องยืนยันว่าศาลเจ้าได้รับความนิยม มีชาวบ้านมาใช้บริการเป็นจำนวนมาก จนศาลเจ้าต้องขยายอาคารเพื่อรองรับผู้มาใช้บริการศาลเจ้า สิ่งที่ศาลเจ้าปรับตัวเพียงเล็กน้อยอีกอย่าง คือการปรับเปลี่ยนข้าวของเครื่องใช้บางอย่างในพิธีกรรม เพื่อความสะดวกของศาลเจ้าเอง ซึ่งการปรับตัวในส่วนนี้เป็นการปรับตัวเพื่อ

ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป แต่ก็ไม่ได้เป็นการปรับตัวที่ทำให้รูปแบบความเป็นศาลเจ้าเดิมสูญหายไป

การปรับตัวเข้าหาความเจริญและเทคโนโลยีถือเป็นสิ่งที่ศาลเจ้ามีการปรับตัวมากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรีพบว่า บทบาทของศาลเจ้าจีนในปัจจุบัน หลังจากความทันสมัยเข้ามาอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม ล้วนส่งผลกระทบต่อเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้า ซึ่งส่งผลให้ศาลเจ้าจีนจำเป็นต้องปรับตัวเองเพื่อให้เข้ากับสังคมและสามารถดำรงอยู่ได้สืบไป (Thammachong, 2013) จะเห็นได้ว่าจากการที่ปัจจุบันเทคโนโลยีและความทันสมัยมีบทบาทสำคัญกับทุกส่วน สำหรับศาลเจ้าก็เช่นกัน การเข้ามาของความเจริญและเทคโนโลยีมีผลทำให้ศาลเจ้าเกิดการปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ เนื่องจากความคิดความเชื่อเรื่องศาลเจ้า ถือเป็นรูปแบบความเชื่อดั้งเดิม เป็นของเก่าแก่ การที่จะดำรงอยู่ในสังคมสมัยใหม่ ศาลเจ้าจึงจำเป็นต้องปรับตัวเองให้เข้ากับบริบทสังคมสมัยใหม่ให้ได้ โดยศาลเจ้ากวนอิม ปุจฉาเองก็ได้รับผลจากการเข้ามาของความเจริญและเทคโนโลยีที่ส่งผลให้ศาลเจ้าเกิดการปรับตัว โดยมีคนรุ่นใหม่เป็นกลุ่มคนสำคัญที่นำความเจริญเหล่านั้นมาใช้กับศาลเจ้า โดยมีผลดีกับศาลทำให้ศาลเจ้าเกิดความสะดวกในการปฏิบัติงานมากขึ้น ศาลเจ้าและชาวบ้านสามารถติดต่อกันได้ง่ายขึ้น การมาใช้บริการศาลเจ้าเป็นเรื่องที่ง่ายขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการเพิ่มจำนวนผู้มาใช้บริการศาลเจ้า อีกทั้งยังเป็นการขยายกลุ่มผู้มาใช้บริการจากภายนอกให้เข้ามาศาลเจ้ามากยิ่งขึ้น

การปรับตัวของศาลเจ้ามีผลต่อการดำรงอยู่ของศาลเจ้า โดยผลจากการปรับตัวของศาลเจ้ากวนอิมปุจฉานั้น ส่วนใหญ่ส่งผลดีต่อศาลเจ้า ไม่ว่าจะเป็นการขยายอาคารสถานที่ ที่ช่วยให้ช่วยรองรับผู้มาใช้บริการได้มากขึ้น การปรับตัวให้ทันกับเทคโนโลยี เกิดเป็นการเชื่อมต่อระหว่างศาลเจ้ากับสังคมภายนอกมากขึ้น ทำให้ศาลเจ้าเป็นที่รู้จักกับคนภายนอกมากขึ้น จากการที่มีผู้มาใช้บริการจากนอกหมู่บ้านมากขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาความต่อเนื่องและการเปลี่ยนแปลงของศาลเจ้าจีนในจังหวัดสมุทรสงคราม (Pattranupravat, 2008) พบว่า การเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวของศาลเจ้าทำให้ศาลเจ้าหลายแห่งดำรงอยู่มาจนถึงทุกวันนี้ และบางแห่งได้พัฒนา กลายเป็นศาลเจ้าที่มีชื่อเสียง จะเห็นได้ว่าการปรับตัวมีส่วนทำให้ศาลเจ้าดำรงอยู่ได้ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศาลเจ้าขึ้นจากเดิมอีกด้วย การปรับตัวของศาลเจ้ากวนอิมปุจฉาก็เช่นกัน จากการปรับตัวเองให้เข้ากับสังคมและเทคโนโลยี ส่งผลให้ศาลเจ้าเกิดการเจริญเติบโต โดยเฉพาะการเป็นที่รู้จักของคนภายนอก ศาลเจ้าสามารถติดต่อกับคนนอกหมู่บ้านได้มากขึ้น ส่งผลให้กลุ่มที่มาใช้บริการศาลเจ้ากว้างขึ้น ชื่อเสียงของศาลเจ้าเป็นที่รู้จักของคนนอกหมู่บ้านมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ศาลเจ้าดำรงอยู่ในทุกวันนี้

การสืบทอดของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ

การสืบทอดศาลเจ้า คือการจัดทำให้ศาลเจ้าสามารถดำเนินงานเปิดให้บริการในอนาคตต่อไปได้ อาศัยรูปแบบการบริหารจัดการของศาลเจ้า และการวางแผนการสืบทอดศาลเจ้าในอนาคต จากรุ่นสู่รุ่นโดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ทั้งจากการได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษโดยตรง และจากการเรียนรู้ด้วยตนเอง

การสืบทอดของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ ตำแหน่งเจ้าของศาลเจ้า เป็นตำแหน่งที่แตกต่างจากตำแหน่งอื่น ดังนั้นจะมีการคัดเลือกผู้มาสืบทอด โดยเลือกจากความเหมาะสม เนื่องจากเจ้าของศาลเจ้าเปรียบเหมือนผู้นำศาลเจ้า เป็นบุคคลที่มีอิทธิพล สามารถทำให้บุคคลหรือกลุ่มกระทำหรือไม่กระทำบางสิ่งบางอย่างตามเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ได้ (Boonyamane, 2007) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีอิทธิพลสูงสุดในการตัดสินใจ สามารถสั่งให้ผูปฏิบัติงานตำแหน่งอื่นในศาลเจ้าทำตาม ดังนั้นการคัดเลือกในตำแหน่งนี้จึงมีความสำคัญ ด้วยเป็นตำแหน่งหลักของศาลเจ้า ผู้ที่จะมาดำรงตำแหน่งจำเป็นต้องมีการเรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในศาลเจ้า ที่สำคัญต้องมีความชอบ ความรู้สึกเป็นเจ้าของศาลเจ้าที่จะสามารถทุ่มเทปฏิบัติงานเพื่อศาลเจ้าได้อย่างแท้จริง โดยศาลเจ้าได้มีการเลือกผู้สืบทอดในตำแหน่งเจ้าของศาลเจ้าแล้ว โดยเจ้าตัวมีความชอบ ความรักในศาลเจ้า อยู่กับศาลเจ้ามาตั้งแต่เด็ก ถือเป็นสิ่งดี เพราะเป็นการเตรียมพร้อมรับมือกับเหตุการณ์ฉุกเฉินในอนาคต หากมีอะไรเกิดขึ้นกับเจ้าของศาลเจ้าคนปัจจุบัน ศาลเจ้าก็มีเจ้าของคนใหม่สืบทอดได้ทันที ทำให้การปฏิบัติงานของศาลเจ้าไม่ติดขัด ส่งผลต่อการดำรงอยู่ที่มั่นคงของศาลเจ้าในอนาคต

สำหรับในตำแหน่งอื่น การสืบทอดเกิดขึ้นได้ง่าย เนื่องจากเกิดผูปฏิบัติงานใหม่ในตำแหน่งเหล่านั้นอยู่ตลอดเวลา หากศาลเจ้ายังมีการเปิดปฏิบัติงาน ตำแหน่งเหล่านี้ก็จะมีคนมาสืบทอดอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากการสืบทอดในตำแหน่งเหล่านี้เกิดขึ้นได้ง่าย สิ่งที่ศาลเจ้าควรมีคือการจัดเตรียมความพร้อมในการต้อนรับผู้มาปฏิบัติงานใหม่ จัดการให้ผูปฏิบัติงานใหม่และผู้ปฏิบัติเดิมอยู่ร่วมกันในศาลเจ้าได้ เพื่อเป็นการร่วมสร้างกำลังของศาลเจ้าในการนำพาศาลเจ้าสู่เป้าหมายต่อไป

ผู้สืบทอดตำแหน่งในศาลเจ้าส่วนใหญ่มักเป็นผู้ที่มีใจรักในศาลเจ้า การสืบทอดตำแหน่งต่าง ๆ จึงเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งแตกต่างจากการศึกษาทางเศรษฐกิจและสังคมของศาลเจ้าจีนในเขตเทศบาลเมืองโพธาราม อำเภอโพธาราม จังหวัดราชบุรี ที่พบว่า การสืบทอดวัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อความศรัทธาภายในศาลเจ้า เกิดจากการปลูกฝังจากวัยผู้สูงอายุสู่วัยเด็ก แต่จากค่านิยมในยุคปัจจุบันทำให้เกิดการปล่อยปละละเลยจากวัยผู้สูงอายุ ประกอบกับยุคของโลกออนไลน์ ทำให้เกิดค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลต่อการสืบทอดประเพณีความเชื่อแบบจีน (Thammachong, 2013) สำหรับศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อด้วยบริบทสังคมชนบททำให้ครอบครัว

มีความใกล้ชิดกัน ส่วนใหญ่พ่อแม่ที่มาปฏิบัติงานในศาลเจ้าก็จะนำลูกมาด้วย ลูกก็จะเกิดการซึมซับได้รับการปลูกฝังเรื่องราวเกี่ยวกับศาลเจ้าตั้งแต่เด็กทำให้เกิดเป็นกระบวนการสืบทอดความเชื่อเกี่ยวกับศาลเจ้า ซึ่งการถ่ายทอดความเชื่อเป็นกระบวนการควบคุมทางสังคมอย่างหนึ่ง การควบคุมโดยผ่านความเชื่อ โดยเฉพาะความเชื่อที่เหนือธรรมชาติอาจทำให้คนเกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด โดยการควบคุมทางความเชื่อยังเป็นกระบวนการถ่ายทอดที่ทำหน้าที่ให้การเรียนรู้แก่สมาชิกในสังคม ตั้งแต่ทารกจนตลอดชีวิต เพื่อให้สมาชิกได้เข้าใจถึงรากเหง้าของวัฒนธรรมที่มีอยู่ อันจะก่อให้เกิดการดำเนินชีวิตของสมาชิกให้เป็นไปอย่างปกติสุข แม้จะถูกปรับเปลี่ยนไปตามกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นก็ตาม (Tinnakul, 2016) โดยผู้สืบทอดในศาลเจ้าส่วนใหญ่ได้รับการถ่ายทอดความเชื่อเรื่องศาลเจ้า และเทพเจ้าต่าง ๆ มาตั้งแต่เด็กถือเป็นความเชื่อของคนในศาลเจ้า ผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้าส่วนใหญ่จึงมีพฤติกรรมที่ตั้งอยู่บนความเชื่อต่อเทพเจ้า มีการเคารพศรัทธา เช่น การกราบไหว้ในวันสำคัญของชาวจีน การละเว้นการกินอาหารบางอย่างตามความเชื่อของเทพเจ้าบางองค์ เช่น คนที่นับถือเจ้าแม่กวนอิมจะงดกินเนื้อ เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการแสดงให้เห็นถึงการควบคุมทางสังคมโดยผ่านความเชื่อที่มีต่อเทพเจ้า ผู้ที่มีความเชื่อจะปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของความเชื่อของตน

สำหรับรูปแบบการสืบทอดตำแหน่งต่าง ๆ ของศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อ เป็นรูปแบบการขัดเกลาทางสังคมอย่างหนึ่ง การขัดเกลาทางสังคม เป็นการเรียนรู้ของสมาชิกในสังคมทางตรงและทางอ้อม ทั้งรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อให้อยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม (Adsagun, 2010) เหมือนที่ผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้าสืบทอดตำแหน่งจากการเรียนรู้ด้วยตนเองและจากการได้รับคำแนะนำจากผู้ปฏิบัติงานอยู่ก่อนหน้า ซึ่งเป็นการถ่ายทอดทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเป็นการรักษาวัฒนธรรมของศาลเจ้าไว้

สรุป

ศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อนั้นถือได้ว่าเป็นศาลเจ้าที่ได้รับความนิยมจากชาวบ้าน สำหรับสิ่งที่จะช่วยยึดเหนี่ยวให้ศาลเจ้าดำรงอยู่ได้ คือความเชื่อ ความศรัทธาที่ชาวบ้านและศาลเจ้ามีตรงกัน โดยมีโครงสร้างอาคารของศาลเจ้าแหล่งประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อเหล่านั้น มีผู้ปฏิบัติงานในศาลเจ้าคอยช่วยเหลือชาวบ้าน และมีชาวบ้านมาร่วมประกอบพิธีกรรมเกิดเป็นแหล่งรวมของผู้ที่มีความเชื่อตรงกัน และเมื่อชาวบ้านได้รับการตอบสนองที่พอใจจากทางศาลเจ้าก็จะเกิดการบอกเล่าส่งต่อกันจากคนในหมู่บ้านก็ส่งต่อไปยังคนภายนอก ศาลเจ้าจึงเป็นเสมือนศูนย์กลางของคนที่มีความเชื่อตรงกันซึ่งทำให้ศาลเจ้าดำรงอยู่ได้ทุกวันนี้

เมื่อเวลาผ่านไป บริบทสังคมมีการเปลี่ยนแปลง จากเดิมที่ศาลเจ้าตั้งอยู่ในสังคมชนบท แต่เมื่อความเจริญและเทคโนโลยีเข้าไปในชุมชน ศาลเจ้าก็จำเป็นต้องมีการปรับตัว โดยเป็นการปรับตัวที่ยังคงเอกลักษณ์เดิมของศาลเจ้าเอาไว้ เป็นการปรับตัวที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เกิดความสะดวกในการปฏิบัติงาน และสร้างชื่อเสียงให้ศาลเจ้าเป็นที่รู้จักของสังคมภายนอกมากยิ่งขึ้น ศาลเจ้ามีการบริหารจัดการการสืบทอดในอนาคตไว้เป็นอย่างดี โดยมีการเตรียมการสืบทอดทั้งตำแหน่งใหญ่ และเล็กไว้อย่างครบถ้วน สำหรับตำแหน่งเจ้าของศาลเจ้านั้นถือเป็นตำแหน่งสำคัญที่สุดของศาลเจ้า ทางศาลเจ้ากวนอิมปุดจ้อก็ได้มีการวางตัวผู้ที่สืบทอดตำแหน่งไว้ล่วงหน้า พร้อมทั้งมีการฝึกสอนหน้าที่ต่าง ๆ ไว้ โดยผู้สืบทอดที่วางตัวไว้สามารถดำรงตำแหน่งแทนเจ้าของปัจจุบันได้ทุกเมื่อ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ ในด้านการดำรงอยู่และการปรับตัวของศาลเจ้านั้น ศาลเจ้าควรมีการวางแผนการรักษาเอกลักษณ์ เช่น ความเชื่อ ความศรัทธา การให้บริการ ตลอดจนประเพณีและพิธีกรรมต่าง ๆ ไว้ หากมีการปรับตัวก็ควรเป็นการปรับตัวที่ยึดแบบอย่างดั้งเดิมของตนไว้ให้มากที่สุด เพื่อที่จะเป็นฐานความเชื่อ ความศรัทธาที่ชาวบ้านมีอยู่ในปัจจุบันเอาไว้ให้เกิดความมั่นคงในการดำรงอยู่สืบไป

ส่วนการสืบทอดของศาลเจ้า ศาลเจ้าควรมีการวางแผนรองรับสำหรับคนรุ่นใหม่ที่ทำงานในศาลเจ้า ในตำแหน่งช่างทรง และพี่เลี้ยงพระ เพื่อเป็นการป้องกันศาลเจ้าขาดผู้ปฏิบัติงานในบางส่วนได้ อีกทั้งควรมีการจัดการองค์ความรู้ของศาลเจ้า หากสามารถจัดการอย่างมีลายลักษณ์อักษร ก็จะสามารถถ่ายทอดการสืบทอดยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- Adsagun, S. (2010). *Family Institution: Development and Change*. Bangkok: Chulalongkorn University printing office. (in Thai)
- Boonyamanee, T. (2007). *Leadership and Change*. Bangkok: Odeon Store printing office. (in Thai)
- Department of City Planning Bangkok Metropolitan Administrator. (2011). *Education Report: Chinese Shrines in Bangkok*. Bangkok: Department of City Planning Bangkok Metropolitan Administrator printing office. (in Thai)
- Duangmanee, K. (2015). Similarities and Differences of Vegetarian-Festival Rituals at Chinese Shrines in Trang Province. *Journal of Yala Rajabhat University*, 10(2), 107-122. (in Thai)

- Pattranupravat, R. (2008). *The Continuity and Change of Chinese Shrines in Samutsongkhram Province*. Bangkok: University of the Thai Chamber of Commerce printing office. (in Thai)
- Ruktrangnews. (2014). *The oldest of Chinese Shrines in Trang Province* [Online]. Retrieved January 10, 2015, from: <http://raktrang.trangzone.com/>. (in Thai)
- Thammachong, N. (2013). *The economic and social Roles Of The Chinese Shrines in Photharam Ratchaburi Province*. Master's Thesis. Rangsit University. (in Thai)
- Tinnakul, N. (2016). Religious belief system of Karen or Karang. *Journal of Pathumthani University*, 8(1), 8-13. (in Thai)